

„Всички поданници на империята, безъ разлика на националности и религии, сж равни прѣдъ законитѣ на страната“ — текстуално каза Абдулъ Меджидъ на 3. ноември 1839. година — очевидна реминисценция отъ великитѣ буржуазни движения прѣвъ 30-тѣ години.

Ще бждатъ назначени смѣсени сждебни трибунали да обсждатъ градскитѣ дѣла и да раздаватъ правосджие на раята — бѣше втората дума на сжщия султанъ. Пародията бѣше създадена.

Но прѣди да види плодоветѣ на своитѣ голѣми прѣобразования, великиятъ султанъ пукна, и на негово мѣсто дойде Махмудъ втори, който продължи комедията съ реформи. За прѣвъ пѣтъ отъ прѣкването си на бѣлъ свѣтъ Турция видѣ прѣброяване на своитѣ илоти. Китай, който е може би по-старъ и отъ сѣмейството на Ноя, е майка на статистиката: той е прѣброявалъ населението си и е държалъ бѣлѣжчици за свое състояние отъ памти вѣка, прѣди да се роди статистиката въ Европа. Турция, толкова близка до Небесната империя, не е научила отъ нея нито буки. Едва на 1844. година, когато подъ натискътъ на нѣкои европейски сили турското правителство прѣдприе реорганизация на армията, то извърши първото прѣброявание на населението си, резултатитѣ отъ което ние и до день днешенъ не знаемъ.

Всичко това намѣри своето допълнение на 1856. година. Комедиитѣ се нижѣха като брѣнкитѣ на верига. Официална Турция не разбираше или не искаше да разбере, че бѣха се създали центробѣжни движения въ нейната земя и че, за да спаси положението си, тя трѣбваше да започне съ радикални реформи. Реформата всѣки да има право на собственост, и особно — признание правата на собственост и за чужденцитѣ (хатъ отъ 18. февр.), неможеше да се счита единствено сериозна мѣрка, защото тя или се налагаше по силата на капитулациитѣ, които сж възстановявали политичес-